

8. DOKUMENTUM

OLASZORSZÁG TILTAKOZÁSA AZ ELLENE MEGSZAVAZOTT SZANKCIÓK MIATT

Róma, 1935. november 11.⁶⁵

Forrás: Országos Levéltár, KÜM K63 213. cs. 23/41. 506—509. lap.

*

1. Az olasz kormány a múlt év október 7-i jegyzékében, illetve Olaszország a Népszövetség Tanácsába és Közgyűlésébe küldött diplomatája nyilatkozatban tiltakozott a Gensben, az olasz–etióp konfliktussal kapcsolatban hozott határozatok alapelvei ellen.⁶⁶ Visszautasította, hogy megsértette volna a Népszövetség Alapokmányának 12. cikkelyében vállalt kötelezettségeket.⁶⁷ Most, amikor több ország részéről folyamatban van a feni határozatok gyakorlati megvalósítása az Alapokmány 16. cikkelye alapján⁶⁸, hogy nagyobb nyomást gyakoroljanak Olaszországra, az olasz kormány újult erővel és határozottsággal tiltakozik az ellene alkalmazott szankciók súlyossága és igazságtalansága miatt.

Az olasz kormány ellenérvei: 1. Nem vették kellő mértékben figyelembe az olasz jegyzékben felsorolt érveket; 2. A Népszövetség Alapokmányát nem a szóban forgó helyzetnek megfelelően alkalmazták.

2. A Tanács és a Közgyűlés legutóbbi ülése után kialakult helyzet vezetett a tiltakozáshoz olasz részről. Olaszország jogos érveit nyilvánvaló tények támasztják alá, és semmissé teszik azokat a döntéseket, amelyeket csupán feltevésekre alapoztak, s melyek ellen Olaszország jogi és morális alapon újra és újra tiltakozni fog. Olaszország védelem alá vette az eddig félcivil szervezetek vezetése alatt álló népességet, eltörölte a rabszolgaságot a fennhatósága alatt álló területeken. 16 ezer rabszolgának adta meg azt a szabadságot, melyet hiába vártak az addisz ababai kormánytól, annak

⁶⁵ Miután a Népszövetség Közgyűlése többségi szavazattal kimondta, hogy Olaszország felelős a háború kirobbanásáért, 1935. október 9-én az 54 tagállam arról szavazott, hogy szankciókkal sújtsák-e Olaszországot. 50 állam igennel szavazott, 3 tartózkodott (Magyarország, Ausztria és Albánia), míg Olaszország – természetesen – ellenezte ezt. A Tanács a szankciók kidolgozása érdekében a Tizennyolcas Bizottságot állította fel. A gazdasági jellegű intézkedéseket az 50 államnak 1935. november 18-án kellett életbe léptetni.

⁶⁶ *Société des Nations, Journal Officiel*, 1935. pp. 1214–1226.

⁶⁷ A 12. cikkely a vitás kérdések békés elrendezésére vonatkozik. Ld. a 27. jegyzetet.

⁶⁸ 16. cikkely: háborút okozó állam elleni intézkedések. Ld. az 5. jegyzetet.

ellenére, hogy az a Népszövetségbe való felvételekor vállalta az Alapokmányban foglaltak betartását és az ezzel járó kötelezettségeket, amely magában foglalja a rabszolgaság felszámolását is.⁶⁹

A felszabadított népesség Olaszországban nem agresszort lát, hanem olyan hatalmat, amely képes arra, hogy gyakorolja a hatékony védelem jogát, melyet a Népszövetség Alapokmányának 22. cikkelye is elismer⁷⁰, mint a fejlettség magasabb fokán álló nemzetek civilizációs küldetését. Ezt alátámasztja a Soa-i kormány⁷¹ és az akszumi vallási szervezet⁷² hatalma alól felszabadított tigrinya népek⁷³ magatartása, és valószínűleg hasonlóan reagálnának azok a nem amlara törzsek is, amelyek több, mint fél évszázad óta kegyetlen elnyomás és pusztítás alatt szenvednek. Figyelembe kellene venni a Népszövetség genfi határozatait követő hasonló eseményeket, és levonni belőlük a megfelelő következtetéseket. Tagadhatatlan, hogy Olaszország új kötelezettsége a benne bízó népek megvédése, mert ahol ez a fennhatóság megszűnne, borzalmas megtorlásoktól kellene tartani.⁷⁴

3. A fenti és az azokhoz hasonló bizonyítékok ellenére a Népszövetség mégis kitart amellett, hogy az olasz-etióp konfliktus kérdésében szó szerint alkalmazza a törvény betűit, ezzel kiölve abból minden szellemiséget. Több állam kormányát így vették rá arra, hogy elhamarkodott és szigorú keretek között lefolyt tárgyalásokon mérlegelje és készítse elő az Olaszországra vonatkozó döntéseket. Továbbá a nyomásgyakorlás mértékéről is egy olyan konferencián állapodtak meg, amely nem a Népszövetség szerve⁷⁵, s amely anélkül végezte és végzi munkáját, hogy Olaszországot bármilyen módon informálná. Ezért az egyes kormányok egymástól függetlenül felelnek az

⁶⁹ 1935. október 2. és november 11. között Olaszország sikerült elfoglalnia Etiópia északi részét. Ezeken a területeken azonnal bevezették az olasz közigazgatást és „rabszolga-felszabadító” rendeletet adtak ki. Arról, hogy az említett 16 ezer rabszolga mihez kezdett hirtelen támadt szabadságával, mélyen hallgattak...

⁷⁰ A már sokat emlegetett „mandátum”-cikkelyről van szó.

⁷¹ Soa: Etiópia középső tartománya, amelyben a főváros, Addisz Ababa is található.

⁷² Akszumban található az Etióp Orthodox Egyház vallási központja, amely e jegyzék kiadásakor már olasz megszállás alatt volt.

⁷³ Tigre, tigrinya: az amharákkal rokon sémi eredetű nép Etiópia északi részén. Az itteni főurak alkották Hailé Szelasszié legerősebb ellenzékét, és közülük néhányan lepaktáltak az olaszokkal, amit azok – természetesen – mint bizonyítékot igyekeztek felhasználni.

⁷⁴ Ez a félelem teljesen alaptalannak bizonyult. Amikor 1941-ben Hailé Szelasszié visszatért, gyakorlatilag nem volt felelősségre vonás, még a kollaboránsok körében sem.

⁷⁵ Ez így nem teljesen fedi a valóságot. A szankciók kidolgozását ténylegesen a népszövetségi szervezet végezte. Más kérdés, hogy azok hatékonysága érdekében tárgyaltak a Népszövetségen kívüli államokkal is (pl. USA, Németország).

Olaszországgal szemben alkalmazott szankciókért és azok jogi megalapozottságáért.

4. Az elsőként tervbe vett szankció, amelyet a fenti bizottság javasolt a résztvevő országok számára, azaz a fegyverek és lőszeresek embargója Olaszországgal szemben, Etiópia érdekeit szolgálná. Az embargó hozzájárul az olasz kormány által a szövetségben már felvázolt különleges és fenyegető helyzet súlyosbodásához, ezért az olasz kormány kénytelen volt saját eszközeivel biztosítani gyarmatainak a nyugalmat.

Az embargó, ahelyett, hogy elősegítené a konfliktus megoldását az Alapokmány szellemében, inkább elmélyíti és elnyújtja azt. Meg kell említenünk azt is, hogy a fegyverek szabad bevétele Etiópiába ellentétben áll a Népszövetség Bizottságának javaslatával, amely szerint az 1930 óta megegyezsre képtelen három szomszédos államot szigorú nemzetközi felügyelet alá kellene vonni, és még békeidőben is korlátozni és ellenőrizni kellene a hadianyagok importját a zavargások megfékezése érdekében.

5. Az Egyeztető Bizottság különböző mértékű gazdasági és pénzügyi szankciókat dolgozott ki, figyelmen kívül hagyva, hogy korábban a hasonló konfliktusok során erre még nem volt példa, holott esetleg súlyosabbak is voltak, mégsem léptettek életbe semmilyen békét szorgalmazó eljárást. A Bizottság végül azt a javaslatot tette, hogy a résztvevő államok együttesen és végleg léptessék életbe a javasolt szankciókat, melyek mértékéről és időtartamáról azonban nem szolgálnak konkrét adatokkal. Ilyen típusú szankciókat első alkalommal Olaszországgal szemben léptetnének életbe, amit az olasz kormány és az olasz nép igazságtalannak és önkényesnek tart, s melyek ellen a királyi kormány erőteljesen tiltakozni fog.

6. Olaszországnak kötelessége, hogy felhívja a Népszövetség tagállamainak figyelmét a Genfi Egyeztető Bizottság által javasolt szankciók gazdasági és erkölcsi súlyára, valamint azokra a következményekre, amelyekkel kockára teszik egy nagy nemzet jelentős hozzájárulását a Népszövetség fő feladataihoz, az újjáépítéshez és az együttműködéshez, tovább rontva ezzel a már így is megtépzott világgazdaság helyreállításának esélyeit.

Senki sem vitathatja az olasz kormány azon jogát, hogy népét meg kell védenie és biztosítani kell a létezéséhez szükséges alapfeltételeket. Ezért olyan gazdasági és pénzügyi intézkedéseket lesz kénytelen meghozni, amely jelentős változást fog előidézni a valutaárfolyam és kereskedelem alakulásában, abban a mértékben, amely elengedhetetlen az ország működéséhez. A teljes olasz exportra vonatkozó tilalom olyan ellenséges lépésnek számít, amely feljogosítja az olasz kormányt bármilyen ellenintézkedés megtételére.

Ezen felül az olasz kormány úgy véli, a szóban forgó esettől függetlenül is be kell látni, hogy egy 44 millió főt magába foglaló piac kizárása a világgazdaságból azzal fenyeget, hogy ellehetetleníti a világ több millió dolgozójának biztos megélhetési forrását és életét.⁷⁶

A szankciók és ellenintézkedések súlyos etikai és pszichológiai következményekkel járnak majd, zavart okozva a lakosság körében, s ez még akkor érezhető lesz, ha a szankciók teljesítették feladatukat. Ez azt eredményezi, hogy a világgazdaság még nagyobb válságba kerül.

7. Olaszország, mely a Népszövetség alapító tagjaként fiainak vérért áldozta azért, hogy ez szövetség létrejöheszen, mindeddig nem szándékozott kiválni a genfi intézményből, annak ellenére, hogy nem ért egyet a kárára hozott intézkedésekkel, mert szeretné elkerülni az ellentétek elmélyülését.⁷⁷

Az olasz kormány, miközben minden tehetségével azon munkálkodik, hogy megakadályozza a jelen helyzetből fakadó újabb konfliktusok kialakulását, úgy érzi, fel kell hívnia a Népszövetséget alkotó államok kormányainak figyelmét arra, hogy mekkora felelősség terheli őket a folyamatban lévő szankciók bevezetéséért és azok súlyos következményeiért. Az olasz kormány örömmel venné, ha az érintett kormányok értesítenék arról, hogy saját szuverén megítélésük szerint milyen mértékben szándékoznak alkalmazni az Olaszországgal szembeni megszorító intézkedéseket.

Suvich⁷⁸

*Fordították: Pintácsi Katalin,
Schnell Zsuzsa,
Szomorú Róbert*

⁷⁶ Bár a szankciókat elméletben 50 állam szavazta meg, a gyakorlatban ezek ratifikációja az egyes országokban közel sem volt zökkenőmentes. Ld. Litvinov cikkét kötetünkben. Svájc például eleve csak elvi hozzájárulását adta, hangoztatva, hogy a nemzetközi pénzügyvilágban betöltött központi szerepe nem teszi lehetővé a szankciók gyakorlati alkalmazását. Tetemes levéltári anyag áll rendelkezésre arra nézve, hogy az egyes államok miként játszották ki a szankciós tilalmakat (ezek hivatkozásától most terjedelmi okok miatt eltekintek).

⁷⁷ Az, hogy ezt megemlítették, nyílt fenyegetés volt a Népszövetségre nézve. Bár Olaszország majd csak a konfliktus lezárulása után válik ki a szövetségből, a szankciók bevezetése után a Tanácsnál üres maradt az olasz képviselőnek fenntartott hely.

⁷⁸ Fulvio Suvich: olasz külügyi államtitkár 1932 és 1936 között. Ellenezte az Anschlusst és az olasz-német közeledést.